

ב. מי שנעשה קבלן דבעל חוב עבור הלואה א-1 שהמלוה נחסר ממון על סמך התחייבותו, דברי הכל משתעבד.

ג. אבל ערב דבעל חוב שיש חסרון בערך התחייבותו, שהרי לא נעשה "קבלן", אלא "ערב", ומאידך יש לומר שדעתו להשתעבד, שהרי נחסר מלוה ממון על פיו.

ד. וכן קבלן דכתובה, שאמנם לא נחסרה האשה ממון על פיו, אבל מאידך, יש מעלה לערך התחייבותו, שהרי נעשה "קבלן".

בשני אלו, פליגי אמוראים, איכא למאן דאמר: אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד הערב, כיון דאיכא "חדא למעליותא", על כל פנים, כפי שנתבאר.

ואיכא למאן דאמר: אי אית ליה נכסי ללוה בשעה שנעשה ערב משתעבד, ואי לית ליה לא משתעבד הערב, כיון דליכא "תרתיה לחיובא", ואינו דומה לקבלן דבעל חוב.

תחילה", ואין האב צריך לשלם (20) וכיון שאין לבן נכסים, נמצא שהאב כלל לא נשתעבד להיות ערב, ולמה ישלם!?

ומשנינן: איבעית אימא: בדהו ליה [שהיו לבן] נכסים, בשעה שנעשה האב ערב, ואחר כך אישתדוף [התקלקלו השדות]

ואיבעית אימא: לא היו לבן נכסים, ואף על פי כן, כל שהוא לגבי בריה [לצורך בנו], מפני חיבתו, שעבודי משעבד האב נפשיה [את עצמו].

ענה חוזרת הגמרא, לפרט את דיני ערב וקבלן, מתי משתעבד הוא, ומתי אין כוונתו להשתעבד.

איתמר

א. ערב דכתובה שאינו "קבלן" דברי הכל: לא משתעבד, כיון שלא התכון אלא לעשות מצוה, שתתרצה האשה להנשא, והרי לא גרם לה הפסד בכך, (21) ועל כן לא היתה דעתו להשתעבד לכתובתה.

אף על פי שיש נכסים ללוה, (וראה מה שתיירן בקרבן נתנאל אות ז)

ותוספות כתבו שבעל כרחך אין לבן נכסים, כי אם יש לו נכסים, לא יגבה מן הערב אלא זיבורית, כיון שאם היה גובה מן היתומים היה גובה זיבורית, ראה במהרש"א, במה שציין כאן בגליון הש"ס. וברמב"ן.

21. א. בגמרא לקמן הוזכר "מצוה הוא דעבד" וכן כתבו כאן הראשונים אך רש"י השמיט פרט זה.

וראה ברמב"ן שהתחייבותו היתה אסמכתא בעלמא כי לא התכווין אלא לשם מצוה, ואין לומר שדעתו להשתעבד כיון שהיא עושה על

ואני קבלן" מכל מקום בעינן נמי התפסת מטלטלין.

ועוד כתב לחלק, בין מלוה המוציא מעות מידו מחמת נאמנות הערב, וסגי בלשון קבלנות, לבין הכא שאין כאן אלא שעבוד בעלמא, ולא סגי בלשון קבלנות, אלא צריך גם התפסת מטלטלין.

והנה לשון רש"י משמע שהיא חזרה ונטלה את המטלטלין מן הקבלן ונתנתו לבעלה בציווי הערב וכן כתב תוספות הרא"ש וראה ב"חידושי הריטב"א" ובציון 147 שם.

20. רש"י.

ובתוספות הקשו, שבקבלן יכול לפרוע ממנו,

ומסקינן: והילכתא בכולהו, אף על גב דלית ליה משתעבד, כיון דאיכא חדא למעליותא.

בר מערב דכתובה, דאף על גב דאית ליה נכסי לבעל לא משתעבד.

ומפרשינן: מאי טעמא, מצוה הוא דעבד, הערב, כי על ידו נישאו, ולא מידי חסרה. [מאומה לא נחסרה מחמתו] (1)

עתה שבה הגמרא, לדברי מר זוטרא, הסובר: כתובת אשה מבעלה בכינונית, ורק מיתומים גובה היא בזיבורית.

אמר רבינא: תא שמע דלא כמר זוטרא, מעיקרא דתקנתין [מן הטעם הניתן לשורש התקנה] שכתובה בזיבורית:

הרי שנינו בברייתא [לעיל מט ב]: אמר רבי שמעון: מפני מה אמרו כתובת אשה

בזיבורית, שיותר ממה שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה לינשא.

ואי סלקא דעתך, כתובת אשה בזיבורית מיתמי בלבד, כי חסו חכמים על היתומים, אם כן, הרי טעמא דהאי דינא משום דיתמי הוא, ולא משום שהאשה רוצה להנשא! (2)

ומסקינן: אכן, תיובתא דמר זוטרא, מהך ברייתא, תיובתא היא.

אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן: שטר חוב [מלוה] היוצא על היתומין, גובה מן הזיבורית, כמו ששנינו: "אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית".

ולא בסתם הלואה בלבד אמרו אלא אף על פי שכתוב בו שבה, כלומר שכתב למלוה בשטר לגבות מן העידיה, בכל זאת אינו

פיו, היות שאינה מוציאה ממון.

ב. וכל זה לענין חיוב הכתובה עצמה, אבל מה שהוציאה האשה ממון, כגון שהכניסה לו נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל משתעבד הערב לשלם, ראה בתוספות הרא"ש.

1. שני טעמים נאמרו כאן, ומשמע שאם יחסר טעם אחד, כגון, שנעשה ערב לכתובה אחרי הנישואין, או שנעשה ערב לממון שהכניסה לו, הרי הוא משתעבד, ראה בתוספות. [ולמאן דאמר בערב דלוה דוקא אם אית ליה נכסי, מסתבר דהוא הדין נמי הכא]. ועיין רש"י [לעיל מט ב] שהשמיט את הטעם של "מצוה הוא דעבד".

וראה ברשב"ם [בבא בתרא קע"ד בד"ה מצוה הוא דעבד]: "המשדך בזיווגן אין דעתו לפרוע הערבות, אבל מתכוין לזווגן, שעל ידי ערבות זו מתרצין, ולא מידי חסרה לאשה, דהא טב למיתב טן דו, ולטובתה נתכוין".

ונראה לבאר: מה שאמרו "מצוה הוא דעבד" אינו סיבה לכך שאינו משתעבד, אלא נתינת טעם, לשם מה אמר שהוא ערב, ואם כן, לעניין אם דעתו להשתעבד, אין כאן אלא חילוק אחד בין מלוה לבין כתובה, "לאו מידי חסרה".

ומה שכתב רשב"ם "טב למיתב טן דו", ולא כתב "שלא הוציאה כלום משלה" כמו שכתב רש"י, יש לומר, כי הרי אשה משועבדת לבעלה בכמה עניינים, ורק מחמת מה דטב לה למיתב טן דו, נחשב הדבר כטובה בשבילה.

2. כי טעם זה שייך "מיניה", כדי שלא נאמר משום "חינא" לתקן לה בכינונית, אבל לגבי יתמי הרי אף במקום "חינא" גובה בזיבורית, כמו שבמקום "נעילת דלת" גובה בעל חוב מיתמי בזיבורית — פני יהושע. [וראה שם ובתפארת יעקב מה שכתבו בישוב דעת מר זוטרא].

גובה מן היתומים, אלא מן הזיבורית, כתקנת חכמים.⁽³⁾

אמר אביי: תדע ראייה לדברי מר זוטרא.

דהא סתם בעל חוב, דיניה בבינונית, ואף על פי כן, מיתמי הפקיעו את דינו, ואינו גובה אלא בזיבורית. והוא הדין בכתב לו שבת, הפקיעו את דינו אצל יתומים.

אמר ליה רבא: הכי השתא, כלומר, וכי ראייה היא זו?!

הרי בעל חוב דיניה מדאורייתא בזיבורית, כדברי עולא.

דאמר עולא: דבר תורה בעל חוב גובה בזיבורית.

שנאמר [דברים כד י, יא]: "כי תשה ברעך משאת מאומה [איזה שהוא חוב] לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו [לקחת משכון]. בחוץ תעמוד, והאיש אשר אתה נושה בו

יוציא אליך את העבוט החוצה". כלומר, הלוח מוציא אל המלוה את מה שרוצה הוא למשכן.

והרי מה דרכו של איש — הלוח⁽⁴⁾, להוציא מביתו כדי לתת משכון על חובו?

בוודאי, דרכו להוציא פחות שבכלים, שהרי מרצונו לא יפרע עידית.

וכשם שכאשר הוא נותן כלי, דרכו להוציא הגרוע שבכליו, כך כאשר יתן הלוח קרקע, פחותה שבקרקעותיו יתן, דהיינו זיבורית.⁽⁵⁾

ונמצינו למדים שמן התורה דינו של בעל חוב בזיבורית, שהרי נתנה לו התורה רשות לתת את מה שברצונו לתת.

ומה טעם אמרו חכמים: בעל חוב בבינונית?

כדי שלא תנעול דלת המלוין בפני לויין.

שלעצמו התנה, אלא אם כן, התנה בפירוש, בין ממנו בין מיורשיו, ואף בזו יש חולקין.

4. אף על גב דשליח בית דין היה מוציא [ראה בבא מציעא קיג] לא היה מוציא אלא מה שהלוח נותן לו — תוספות בבא קמא ח א.

5. כן כתבו התוספות, וראה במהרש"א. וראה במאירי שכתב לפרש במטלטלין, ואף על פי כן אינם נחשבים אלא כזיבורית, שהרי כל מילי מיטב הוא, כיון שיכול למוכרו בכל מקום, אבל המשכון אינו בידו למוכרו. וראה עוד מה שכתב בחידושי הר"ן ובתפארת יעקב. ובריטב"א קידושין יג ב.

3. בפשוטו, נשתעבדה העידית למלוה שעבוד גמור, ומעיקרא דדינא, לא מיבעיא שגובה ממנה כאשר הלוח עצמו פורע את חובו, אלא אפילו מן היתומים ראוי לו לגבות מן העידית, אלא שתקנת חכמים היא, שלא לגבות מן היתומים אלא בזיבורית, ואף בנידון דידן "לא מהני תנאה לגבי יתומים" כלשון רש"י.

ולפי זה, אף אם כתב הלוח בפירוש, שיגבה המלוה מן העידית, בין ממנו בין מיורשיו, מכל מקום, מתקנת חכמים אינו גובה אלא בזיבורית. ובראשונים נחלקו בזה, והביאו בשם הרמב"ן שאם כתב להדיא "בין ממני בין מיורשי", גובה הוא מן העידית, דהיינו דפירש לא הפקיעו חכמים זכות המלוה, ראה בדבריהם.

ולשון המאירי הוא: "וכשהתנה, אומדין

והתני אברם הוזהא, כברייתא, (8) אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית, ואפילו הן ניזקין.

והא ניזקין, דינן מדאורייתא בעידית, ובכל זאת תיקנו חכמים, שמן היתומים גובים בזיבורית, וכן יש לומר בשטר שכתוב בו שבח?!

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, כגון שלא היתה עידית דניזק אלא בזיבורית דמזיק.

וברייתא זו כרבי ישמעאל היא סוברת, דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן.

ומפני תיקון העולם שיהיו נזהרים מלהזיק

והיות, שמהתורה בעל חוב בזיבורית, יש לומר: אכן, בסתם בעל חוב לגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא [העמידוהו חכמים על דין תורה]

אלא [אבל] הכא, בשטר שכתוב בו שבח, כיון דדיניה מדאורייתא בעידית.

יש לומר: אפילו מיתמי נמי בעידית, כי לא באו חכמים להפקיע דין תורה?!

חזרת הגמרא ומקשה, ולרבא, הסובר (6) שלא הפקיעו חכמים דין תורה, במה שתיקנו שלא לגבות מן היתומים (7) אלא זיבורית.

אם כן, בניזקין שדינם בעידית מן התורה, וכי אף מן היתומים כך דינו?!

בקצות החושן לט א. ד. ודעת מר זוטרא ואביי, נסתפקו התוספות, אם סבירא להו שעבודא לאו דאורייתא, כי אם דאורייתא הוא, לא מסתבר שיפקיעו חכמים את דינו, או אפשר שיעבודא דאורייתא סבירא להו אלא שלא חילוק חכמים בדבר, וכשם שבעל חוב בעלמא גובה בזיבורית, כך גם בעל חוב שכתב לו שבת. [וכן בניזקין, ראה בתוספות לעיל מח ב ד"ה אין נפרעין מנכסי יתומים]

7. בענין לקוחות, כתבו הראשונים, שאף רבא מודה שאין נפרעין מהם עידית במקום שיש זיבורית בני חורין, כי דינם של לקוחות חלוק מדין יתומים אף לענין נזקין. [וראה עוד במאירי בבא קמא דף ח ד"ה מכרה]. ובעל המאור בכבא קמא חלק וסובר שגובה עידית אף מן הלקוחות.

8. ממתניתין לא מצי לאותובי, דמצי לאוקמי בכתובת אשה ובעל חוב — תוספות הרא"ש וראה במרומי שדה.

6. א. בפשוטו רבא חולק על מר זוטרא ואביי, וסובר לדינא שגובה הוא מן העידית, ובראשונים נחלקו כמי ההלכה. וראה בחידושי הר"ן שאפשר לומר שרבא לא בא לחלוק אלא לדחות ראייתו של אביי.

ב. ראה בתוספות שרבא סובר שיעבודא דאורייתא, כי אם סובר הוא שיעבודא דרבנן, הרי מן היתומים אף בשטר שכתוב בו שבח, אין דינו מדאורייתא בעידית, שהרי פטור הוא לגמרי, ועל כרחך, רבא סובר שיעבודא דאורייתא.

ג. וראה ברשב"א, שאף אם נאמר בדעת רבא, שיעבודא לאו דאורייתא, מכל מקום, כאשר שיעבד הלוחה את נכסיו בפירוש, יש לומר, דלכולי עלמא שיעבודא דאורייתא, וראה עוד ברש"י קידושין יג ב ד"ה לאו דאורייתא ובציון 106 על הרשב"א.

ובריטב"א קידושין יג ב כתב, דטעמא דמאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא, משום דסבר שאין הקנאה לחצאין, ושעבוד קנין לחצאין הוא, ולפיכך, אף אם שעבד נכסיו בפירוש, אין נכסיו משתעבדים מן התורה, וראה מה שהאריך בזה

תקינן רבנן ברמזיק, (9)

והיות שמן התורה אינו חייב לשלם אלא זיבורית, לכן גבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.

ופרכינן: איני (10) והתני רבי אליעזר ניותאה (11) בכרייתא:

אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית, ואפילו הן עידית.

מאי "אפילו הן עידית" דקתני, לאו [האם אין הכוונה] אף על גב דכתיב [שכתב הלוה] עידית בשטרא (12), ואף על פי כן, אינו נפרע אלא מזיבורית, ותיקשי לרבא !?

ומשנינן: לא, מאי עידית שאינו גובה ממנה, אף על פי שכתב לו עידית בשטר, כגון דשפאי [שקפצה] עידית מלפניו.

כלומר, אחרי ההלואה, נשתדפה ונתקלקלה העידית שכתב לו, ובטל תנאו (13), ושוב אינו אלא כסתם בעל חוב. שמן התורה בזיבורית, ומדרכנן בבינונית.

וכדרבא, שמדכריו מוכח שאם "שפאי עידית" בטל דינו. (14)

דאמר רבא: הזיק קרקע זיבורית, גובה מן העידית של מזיק, ואף אם היא "עדי עידית", גובה הניזק ממנה.

ואם שפאי עידית [אותה קרקע שהיא עדי

9. ודלא כרבינא [מט ב], הסובר שאליבא דרבי ישמעאל אין שמין ברמזיק כלל — ראשונים וראה במרומי שדה ולעיל בהערות.

10. לשון זו, יש מפרשים כמו "איני מסכים לכך", ויש מפרשים כמו "אין היא" ובתמיהה, כלומר וכי כן הוא כדבריך — על פי קהלת יעקב למהרי"י אלגזי.

11. אלעזר ניותאי היה מ"ניות ברמה" — סדר הדורות. [על פי הכתוב בשמואל א יט יט]

12. לא היה נראה לגמרא להעמיד מה שאמרו "ואפילו הן עידית" בנוזיקין, ואליבא דרבי ישמעאל, וכדלעיל, ואפשר לפרש, כי "אפילו הן עידית", משמע, שהנכסים המשועבדים הם עידית, וזה נכון בשטר שכתוב בו שבח נכסים, אבל בנוזיקין, וכדרכי ישמעאל, הרי כיון דאוקמוה רבנן אדאורייתא, נמצא, שהמשועבדים אינם אלא זיבורית.

13. רש"י. והתוספות הקשו עליו, ועל כן פירשו ש"שפאי עידית" היינו, כי דרך השדות הטובות אשר אצל הנהר, שסוף השדה, על שפת הנהר ממש, עומד למרעה בהמות, וגרוע מזיבורית. מפני שהנהר שוטף תמיד מה שזורעים שם. [ושפאי (האלף נקודה בצירי— מאירי) עידית היינו קצה השדה העידית].

וכך תפרש ברייתא דרבי אליעזר ניותאה: אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית, ואפילו היא זבורית כל כך גרועה אשר בקצה העידית.

14. רש"י. ולשיטת התוספות, בדברי רבא מבואר ששפאי עידית היא גרועה מזיבורית. ולכן אם אכלה שם בהמתו, אין דנים אותה כשן שהזיקה, לשלם בעידית, אלא כבעל חוב, כי למרעה בהמות הוא עומד, ואף הבעלים רוצים שיהיו אחרים מרעין שם ונותנין דמים, והלכך אף זה, אף על פי שעשה שלא ברשות, אינו הזיק גמור, אלא הרי הוא כחוב.

בעי [שאל] רב אחדבוי בר אמי: יתומים שאמרו בזיבורית, קטנים דווקא או אפילו גדולים?

האם דין זה, תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי [תקנת חכמים היא אצל יתומים].

ואם כן יש לומר: לקטנים עבוד רבנן תקנתא, לחוס עליהם, כיון שאין להם מי שיטרח עבורם⁽²⁰⁾, אבל לגדולים, לא עבוד רבנן, כיון שיכולים לטרוח בעצמם.

או דלמא, דינא הוא ולא תקנתא, שיגבה בעל חוב מן היתומים בזיבורית, כדינו מן התורה.

משום דלא מסיק אדעתא דמלוה, דמות ליה

עידית נשתדפה] לאחר היזק, ועדיין יש לו עידית⁽¹⁵⁾ ובינונית וזיבורית.

אינו גובה מן העידית⁽¹⁶⁾, כי בטל דינו הראשון, ומפני תיקון העולם, אינו גובה בזיבורית, אלא מן הבינונית.⁽¹⁷⁾

ענה שבה הגמרא לפרש את הברייתא של רבי אליעזר ניותאה⁽¹⁸⁾, שבשפאי עידית גובה מן היתומים בזיבורית, כי אינו גובה מן הבינונית, אלא מתקנת חכמים, וכפי שנתבאר, וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.

שנינו במשנה⁽¹⁹⁾: "אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית".

הולכים אחרי שעת הגבייה, ויתכן שאף רש"י סובר כך.

וראה בציון 117 על הרשב"א שכתב לחלק בין הדברים, כי יש לומר שדין מיטב נקבע בשעת תשלומים מנכסים שהשתעבדו לניזק בשעת הנזק. וראה שם בדין בעל חוב.

17. כשאר חובות — מאירי. וראה ברש"ש.

18. רש"י. ולפירוש התוספות, מדובר על הזיק שפאי עידית שדינו לשלם מן הבינונית, ומיתומים בזיבורית — מאירי. ולא נתפרש לשם מה הוזקה הגמרא לפרש פרט זה.

19. יש ללמוד מתוך סדר הגמרא, שהקדימה לדון בדין יתומים קודם דין נכסים המושעבדים, שכך גם כן היא הגירסא במשנה — חתם סופר. וראה עוד בחידושים מכתב יד המיוחסים לריטב"א.

20. רש"י, ובחידושים מכתב יד המיוחסים

15. כי אם נאמר, שהיתה לו רק עידית אחת שנשתדפה, ועתה נשארה לו רק בינונית, אם כן מה חידש רבא, פשיטא דלא גרע מבעל חוב.

16. א. הקשו הראשונים מדוע לא יגבה מן העידית, והלא ניזקין גובין בעידית, וכל שכן בינונית וזיבורית?

וכתב הפני יהושע שדבר זה תלוי במחלוקת הראשונים [בבא קמא ז ב] אם הניזק יכול לתבוע בינונית או זיבורית בעל כרחו של מזיק. וכבר הובא [בהערה 3 על המשנה מח ב] שרש"י סובר כשיטת הרא"ש שאין יכול לכופו על כך.

ב. עוד הקשו [ראה רמב"ן ומאירי ושאר ראשונים]: מפני מה אינו גובה מעידית שבשאר נכסים, והרי חיובו על עידית שבשעת התשלומים והפרעון, הגע בעצמך, אדם שאין לו עידית, שהזיק, או לזה והתנה, ואחרי כך לקח עידית, מי לא משתעבד בעידית!?

וכבר הובא [לעיל מט א בהערות] שרבינו עקיבא איגר הסתפק בנידון זה, ובאילת השחר [שם] רצה לפשוט מדברי התוספות שאין

ונפלי נכסי קמי יתמי, דהוה ליה נועל דלת, כלומר, אין בעל חוב נועל דלת בפני לוח, מחשש מיתת הלוח – שלא יוכל לגבות אלא בזיבורית, כי אינו מעלה בדעתו שימות הלוח.

הלכך אפילו מגדולים נמי, אין גובין אלא זיבורית, ולא מחמת תקנת יתומין⁽²¹⁾, אלא שביורשין⁽²²⁾, אנו מעמידים דינו של בעל חוב על דין תורה.

תא שמע, לפשוט שאפילו מגדולים אין גובה אלא זיבורית:

דתני אבוי קשישא בברייתא: "יתומין" שאמרו חכמים, ביתומים גדולים, ואין צריך לומר ביתומים קטנים.

א. מלוח שבא לתבוע חובו, אף על פי שיש בידו שטר, רשאי הלוח לטעון פרעתי את חובי, ולא יהיה המלוח נאמן לגבות אלא בשבועה.

ב. מי שאינו יודע לטעון עבור עצמו, טוענים בית דין עבורו.

ג. לפיכך⁽²³⁾ אמרו חכמים, הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, ואף שאין האב טוען פרעתי, ואין היתומין יודעים אם פרע, אנו טוענים עבורם, שמא פרע לך אביהם, ולא יהיה נאמן אלא בשבועה.

ודחינן: מנין לך שהברייתא מדברת גם על גבייה מזיבורית.

ודלמא מה שאמרו אפילו גדולים, הני מילי לענין שבועה, ומשום דאפילו בן גדול במילי דאברה [בעסקי אביו] כקטן דמי, ואינו יודע אם פרעו אביו או לא.

אבל לענין לגבות מן הזיבורית, לא נאמר גדולים כקטנים, כי תקנה היא, ולגדולים לא תיקנוה.

ומסקינן: והלכתא יתומין שאמרו גדולים ב-1

לריטב"א כתבו, "דלא יכלי לאיטפולי בזיבורית לזבונה ולא למיפלחה".

21. הקשה הרשב"א, אי בגדולים ומשום דלא מסיק אדעתיה דמאית, היכי קתני במתניתין מפני תיקון העולם [ואכולה מתניתין קאי מפני תיקון העולם]? ועוד, ניזקין מאי איכא למימר, דדינא בעידידת דבר תורה, ואי גדולים אמרו ליכא תקנתא אלא דינא?! ותירץ, דלכולי עלמא נזקין מפני תיקון העולם הוא, ובקטנים דוקא, והכי פירושא, יתומים שאמרו במשנתנו דוקא קטנים, בין נזקין בין לבעל חוב, וכי קתני "מפני תיקון העולם", אכולהו הנך מיני דמתניתין קאי. או דילמא, בעל חוב דינא, ומשום דלא מסיק אדעתיה, ואפילו

גדולים נמי, וניזקין בלחוד תקנתא, וכי עבוד רבנן, בקטנים ולא בגדולים.

וראה עוד בחידושים מכתב יד המיוחסים לריטב"א. וראה במהרש"א מט ב על תוספות ד"ה אלא, וקרנן נתנאל אות ז. וראה בסמ"ע וש"ך סוף סימן קח וסימן תיט בדעת החולקים.

22. ולא דוקא יתומים בני הלוח, אלא הוא הדין, שאר יורשים, דמאי שנא – ר"ן על הרי"ף, וכן נראה בשלחן ערוך.

23. על פי רש"י. ומשמע, שטענה זו עבור היתומים, אינה אלא מחמת שהאב היה יכול לטעון "השבע לי שלא פרעתיך".

וראה בשבועות מא א בתוספות ד"ה וכי